

124965 - انواع غذاهایی که به عنوان زکات فطر داده می شود

سوال

چه غذاهایی را می توان به عنوان زکات فطر خارج کرد؟

پاسخ مفصل

زکات فطر از هر غذایی که مردم به عنوان غذای اصلی استفاده می کنند داده می شود، همانند آرد گندم و ذرت و برنج و لوبیا و عدس و نخود و باقله و ماکارونی و گوشت و مانند آن. پیامبر. صلی الله علیه وسلم. زکات فطر را یک صاع از غذا قرار داد و صحابه. رضی الله عنهم. این زکات را از غذایی که به عنوان غذای اصلی استفاده می کردند خارج می ساختند.

بخاری (۱۵۱۰) و مسلم (۹۸۵) از ابوسعید خدری. رضی الله عنه. روایت کرده که گفت: **«ما در دوران رسول الله. صلی الله علیه وسلم. در روز [عید] فطر یک صاع از غذا می دادیم»** ابوسعید همچنین می گوید: **«غذای ما جو و کشمش و کشک و خرما بود»**.

و در روایت دیگری می گوید: **«ما هنگامی که پیامبر خدا. صلی الله علیه وسلم. در بین مان بود زکات فطر را برای هر کودک و بزرگ و آزاد و برده یک صاع از غذا یا یک صاع از کشک یا یک صاع از جو یا یک صاع از خرما یا یک صاع از کشمش می دادیم»**.

«گروهی از علما لفظ **«غذا»** در این حدیث را گندم (یعنی آرد گندم) دانسته اند و گروهی دیگر غذا را همان غذایی دانسته اند که مردم یک سرزمین به عنوان غذای اصلی مصرف می کنند چه آرد گندم باشد یا ذرت یا غیر آن و درست همین است؛ زیرا زکات به عنوان هم دردی ثروتمندان با فقراست و برای مسلمان واجب نیست که با غیر از غذای غالب مردمش با فقرا هم دردی کند و شکی در این نیست که امروزه برنج در سرزمین حرمین (و سرزمین های هم جوار) قوت غالب مردم و غذایی خوب و نفیس است و بهتر از جو هست که در نص آمده است. برای همین دانسته می شود که دادن برنج به عنوان زکات فطر اشکالی ندارد» (مجموع فتاوی الشیخ ابن باز: ۱۴/۲۰۰).

شیخ الاسلام ابن تیمیه. رحمه الله. در مجموع الفتاوی (۶۸/۲۵) می گوید:

«اما اگر اهل یک سرزمین یکی از این انواع را به عنوان غذا استفاده می کنند دادن زکات فطر از غذای شان بدون شک جایز است. اما آیا جایز است از غذایی غیر آن که به عنوان غذای غالب استفاده می کنند زکات دهند؟

مانند آنکه غذای شان برنج و ذرت باشد؛ در این حال آیا باید گندم و جو بدهند یا دادن برنج و ذرت هم جایز است؟ در این باره اختلاف مشهوری است اما قول صحیح تر آن است که از هر غذایی که به عنوان غذای اصلی استفاده می کند می تواند بدهد حتی اگر جزو این انواع [وارد شده در حدیث] نباشد و این قول اکثر علما همچون شافعی و دیگران است؛ زیرا اصل در صدقات این است که بر وجه مواسات با فقرا واجب است چنانکه الله تعالی فرموده است: ﴿مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ﴾ و پیامبر. صلی الله علیه وسلم. از آن روی زکات فطر را یک صاع از خرما یا جو قرار دادند که این غذای غالب اهل مدینه بود و اگر این غذای اصلی آنان نبود و غذایشان چیز دیگری بود آنان را مکلف به دادن چیزی که خود نمی خورند نمی کرد، چنانکه الله تعالی در کفارات امر به آن نکرده است.»

ابن قیم. رحمه الله. می گوید:

«این غذای غالب مردم مدینه بود اما برای مردم سرزمین یا محله ای که غذایشان این نیست لازم است که یک صاع از غذای اصلی خودشان بدهند، مانند کسانی که غذایشان ذرت یا برنج یا انجیر یا دیگر حبوبات است. اما اگر غذای غالبشان از غیر حبوبات بود مانند شیر و گوشت و ماهی، فطریه خود را از قوت غالب خود می دهند هر چه باشد و این قول جمهور علما و قول درستی است که غیر آن گفته نمی شود زیرا هدف سد نیاز بینوایان در روز عید و هم دردی با آنان از جنس غذایی است که اهل سرزمین شان مصرف می کنند. بنابراین دادن آرد درست است اگرچه درباره آن حدیث صحیحی وارد نشده است» (إعلام الموقعین: ۱۲/۳).

شیخ ابن عثیمین رحمه الله می گوید:

«صحیح آن است که هر چه غذای غالب مردم باشد. چه از دانه ها و چه از میوه ها و گوشت و مانند آن. دادنش. به عنوان زکات فطر. درست است.»